

L. ONERVA

*Vangittuja
sieluja*

NTAMO

VANGITTUJA
SIELUJA

L. Onerva

VANGITTUJA
SIELUJA

Novelleja

NTAMO

Helsinki

2 0 2 5

UUSINTAPAINOS ORIGINAALISTA:

Kirja, Helsinki 1915.

ISBN 978-952-215-947-2

ULKOASU

Göran de Kopior

KANNEN KUVA

Anon., *Kaksi nuorta naista profiilikuvassa* (1915)
(Helsingin kaupunginmuseo)

VALMISTAJA

BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

NTAMO

Helsinki 2025 (IV LINJA 18, 00530 HKI)
www.ntamo.net (info.ntamo@gmail.com)

VANGITTUJA SIELUJA

Toini-rouva istui syksyisen iltahämärän langetessa yksin ikkunan ääressä ajatuksiin vaipuneena.

Hän sai olla paljon yksin ja se ei häntä vaivannut. Hän oli tottunut siihen. Se oli tehnyt hänet ihmis-araksi, vauhkoksi, mutta samalla oli se opettanut hänet ajattelemaan. Hän ajatteli koko sen ajan, minkä muut naiset tavallisesti lörpöttelivät.

Mutta hänen kehityksensä kävi sisäänpäin, ei ulospäin, se ei auttanut häntä elämän jokapäiväisessä taistelussa. Hän tiesi sen ja kärsi siitä. Hän tunsi olevansa niin auttamattoman heikko. Hän osasi ajatella ja tuntea, mutta ei toimia.

Jos hän olisi osannut toimia, ei hän nytkään olisi istunut tässä kuin vanki. Hän olisi mennyt ulos elämään, vapauteen, puhtaaseen ilmaan.

Puhtaaseen ilmaan!

Siitä oli kauan kuin hän oli sitä viimeksi hengittänyt. Häntä ympäröi alati samaa, saastainen ilmakehä, joka lamautti hänen voimansa ja ikään-

kuin koversi alta päin koko hänen siveellisen ihmisensä.

Tämä sisäinen ilmastotauti oli tullut hänen elämäänsä Uoti Pallarin mukana. Vähitellen, vähitellen. Ensin alussa hän ei ollut sitä huomannut ja sitten kun hän sen huomasi oli jo liian myöhäistä irtautua siitä. Se oli uuvuttanut hänet jo niin, ettei hän jaksanut tehdä mitään pelastuakseen.

Mutta tästä hermoston heikkoudesta huolimatta toimi hänen päänsä selvästi. Hän tunsu tilanteensa rumuuden Pallarin vaimona yksityiskohtiaan myöten. Ei ollut sitä halpamaisuutta, omantunnon sovittelua, häpeällistä juonta tai väärinkäytöstä, johon tämä mies ei olisi tehnyt itseään sypääksi. Ja välillisesti Toinin myötävaikutuksella. Ensiksi hänen rahoillaan, toiseksi hänen orjuutetun olemuksensa alistetulla, suojaavalla suvaitsevaisuudella. Hän koetti maailman silmiltä salata omaa häpeäänsä, sitä, että hän tiesi mitään miehensä likaisesta luonteesta ja epäiltävistä liike-yrityksistä. Ei ollut toista vaimoa, joka uskollisemmin olisi pitänyt suunsa lukossa perheasioihin nähden.

Eikä ollut kelle kertoakaan. Toinilla ei ollut ketään läheisempää ystävää. Hänen miehensä

oli vieroittanut hänet kaikista muista. Tietysti alun pitäin tahallaan, tietysti laskien ja käyttäen hyväkseen kaiken, mikä suinkin saattoi lisätä Toinin luonteessa piilevää heikkoutta, passiivisuutta, uuvuttaakseen hänet täten lopulta täysin voitettuna ja vaarattomana omien tarkoitusperiensä uhriksi.

Ja tämän kaiken oli hän tehnyt ihailtavan viisaasti, kerrassaan loistavana ihmistuntijana. Ottanut myös huomioon Toinin älyn ja siveellisen vakavuuden ja vienyt ne kummatkin valon taakse. Mikä pohjaton konnuuden nerous tuossa miehessä piili! Nyt hän vasta saattoi oikein selvästi nähdä hänen kaukonäköisten laskelmiensa erehtymättömän oikeat menetelmät. Toinin suhteen ainakin. Eiköhän siis kaikkien muidenkin. Onnettomat ne ihmiset, jotka hänen kynsiinsä joutuivat! Pallari oli varmaan tämän hyödyn aikakauden kaikkien lahjakkaimpia hyötyjiä.

Miten suurella vakavuudella hän otti jokaisen asian, miten vuorenvahvalla vakaumuksella hän puhui, miten juhlallisesti hän esiintyi ja miten liukkaasti hän kuitenkin vaihtoi karvaa etujen mukaan. Mutta tätä nahanvaihdos-prosessia ei koskaan kukaan nähnyt. Ei kukaan huomannut edes sitä. Ja vaikka se hänen ulkonaisista viivoistaan olisi ollut selvästi huomattavissa, olivat kaikki vain

siinä uskossa, että Pallari oli mies, joka paikkansa piti, että hän aina oli ollut siinä, missä oli.

Kun hän oli kosinut Toinia eli toisin sanoen hänen rahasäkkiään, oli hän ollut ihanteellinen radikaali, omantunnonvapauden esitaistelija. Se oli maassa muodissa siihen aikaan ja se pani ihmisen maineen lentämään. Hän ei tahtonut kristillistä avioliittoa, vaan vapaata, ilman pappia, ilman toisen tai toisen holhoustilaa. Se oli tietysti senvuoksi, että Toini ei luulisi hänen himoitsevan hänen rahojaan. Mutta hän oli avulias niiden hoitamisessa, hän sijoitti niitä liikkeisiin, osti osakkeita, keräsi korkoja, valvoi Toinin parasta, oli hänen valtuutettunsa ja edusti häntä. Hän tuli tunnetuksi kaikkialla, missä rahoja liikutettiin. Toinilla ei ollut enää mitään tekemistä proosallisen omaisuutensa kanssa muuta kuin iloita hengessä sen erinomaisesta hoidosta. ”Ethän sinä ymmärrä sellaista”, oli Pallari sanonut. Samoin kun Toini yritti tulla mukaan ihmisten pariin: ”Ei siellä ole naisten paikka, ei se ole sopivaa eikä tuota mitään hauskuutta sinulle.” Näin oli hän siirtänyt Toinin syrjään seura-elämästä sillä hän pelkäsi, että Toini voisi itsenäistyä, saada silmänsä auki vertailun kautta, kenties vielä rakastua johonkin toiseen ja mennä tipotiehensä rahoineen. Mutta kun kapinanhenki yhä kyti Toinissa, joskaan se ei voinut

ulkonaisen työnnon puutteessa puhkaista hänen passiivisen luontonsa kuorta, sitoi Pallari hänet itseensä lapsella. Se oli taas oikein laskettu. Toinilla, joka oli niin arkahermoinen ja kaikkea taistelua pelkäävä, ei ollut enää rohkeutta ajatellakaan lähteä yksin maailmaan avioton lapsi käsivarrellaan. Ja Pallarin valta kasvoi kotona. Hän saattoi jo huoleti laiminlyödä vaimoaan, olla poissa missä, milloin ja miten tahtoi tekemättä tiliä yksin-istuvalla, hiljaisuudessa kärsivälle naiselle. He eivät koskaan riidelleet. Riita oli Toinin kauhistus. Pallari vain painoi, musersi hänet alas luonteensa raakuudella ja häikäilemättömällä mahtiponnellaan. Lopulta oli kaikki hänelle yhdentekevää, hän tunsu, ettei hän koskaan pääsisi pois omin voimin sen vuoren alta, mihin hän oli joutunut. Eikä hänellä ollut tilaisuutta eikä uskallusta etsiä apua muualta. Hän oli jäänyt ihmisistä syrjään, ei tuntenut ketään ja jos tunsikin jonkun oli hän liian ylpeä paljastamaan salaisuuttaan. Myöhemmin olivat he antaneet ohimennen vihkiäkin itsensä, lapsen tähden. Niin oli Pallarilla se puoli kunnossa, hän saattoi huoleti kääntää selkänsä sinne päin, se oli turvattu. Hänen ulkonainen toimintansa sai nyt entistä mahtavammat ilmestysmuodot. Hänestä tuli oikein yhteiskunnallinen pomo, vanhoillisten, tukevien mielipiteittensä ja suuren rikkautensa voimalla.

Hän lajitteli ja luokitteli ihmiset edullisuuden mukaan. Hän oli mukana kaikissa arvokkaimmissa yhtiökokouksissa ja liikeyrityksissä, mutta hänellä oli myös omat yksityisluontoiset kauppa-asiansa, jotka pakottivat hänet tuon tuostakin matkoille maan itäosiin ja joiden laatua ja laillisuutta Toini suuresti epäili.

Nytkin oli Pallari sellaisilla matkoilla.

Ulkona satoi, kohisi ja sohisi.

Toini tunsu itsensä niin pieneksi, irralliseksi, niin vieraaksi ja turvattomaksi tässä suuressa autiossa huoneustossa, jossa hän istui yksinään äänettömässä kivettyneisyydessään. Tämä oli siis hänen elämänsä!

Jospa olisi osannut edes itkeä. Mutta ei. Kyyneleetkin hän oli painanut alas, niin syvälle, etteivät ne sieltä enää nousseet. Pallari ei sietänyt kyyneleitä eikä hempeämielisyyttä. Ja turhaa se olisi ollutkin.

Miten hän nytkin taas saisi illan kulumaan? Tytär nukkui ja viidenkymmenen pennin kirjaset, joilla Toini tavallisesti turrutti ajatuksiaan silloin kun hän ei enää kestänyt niiden soimausta, eivät nyt maistuneet. Olihan hän jo kyllin tylsä ilmankin.

Ei mikään ihminen enää, puu-kuva, muumio. Osasiko hän enää nauraakaan? Kahteen vuoteen ei hän ollut nauranut ääneen.

Toini nousi ja koetti nauraa. Ei, se ei käynyt, hän oli unohtanut sen. Mutta hymyillä hän kai vielä osasi? Hän astui peilin eteen ja hymyili. Se kävi vielä, mutta sekään ei ollut kaunista enää. Hän oli tullut vanhaksi ja sulottomaksi. Hänen kasvoissaan ei ollut elämää. Eiväthän ne muuten niin rumat olisi olleet.

Toini katsoi itseään joka puolelta. Hän oli pitkä ja solakka ja hänen musta tukkansa, joka sileälle jakaukselle kammattuna kehysti hänen vakavia, surunvoittoisia piirteitään, antoi hänelle madonnamaisen ulkonäön. Sopikin paremmin olla nauramatta.

Jospa olisi ollut mennä johonkin. Mutta yksin oli niin turvatonta. Muilla oli miehensä, saattajansa mukanaan, valittu, määrätty seurapiirinsä, johon olisi pitänyt tunkeutua. Olla kuin viides pyörä vaunussa, kenties häiritä. Ei, sellaista ei Toinin luonteella tehty. Sitäpaitsi oli hän ollut niin kauan erillään ihmisseuroista, että ne pikemmin kauhistivat häntä kuin vetivät puoleensa. Ensin oli Pallari ollut estämässä joko kieltäen tai kieltäytyen

itse tulemasta mukaan, sitten, niin, sitten kun Toini oli tullut huomaamaan, että hän oli rahojen vuoksi naitu, luuli hän, että muutkin sen tiesivät, että kaikki vastaantulijat kuiskuttelivat ivallisesti keskenään: tuossa tulee Pallarin rahasäkki. Tästä johtui, että hän alkoi tuntea ihmisiä kohtaan, kenties aivan syyttä, epäilevää, vihamielistä kuoreensa vetäytymistä.

Pallari saattoi olla todellakin jo huoleton Toinista. Hän oli auttamattomasti, peruuttamattomasti hänen yksin-omaisuuttaan.

Jospa olisi ollut kutsua joku luokseen edes. Yksi ainoa sellainen ystävätär Toinilla oli, jota hän ei arastellut, Pirkko Teittinen, jonka hän jo oli tuntenut nuorena tyttönä, ennenkuin tämä oli joutunut naimisiin viuluniekka Teittisen kanssa.

Pirkon kanssa hän saattoikin nyt hiukan aikansa kuluksi puhelimesta haastella.

Toini meni puhelimeen. Pirkko oli kotona. Ja erinomaisen hyvällä tuulella. Pyysi Toinia välttämättä ulos yksin kotona murjottamasta. Hänen miehensä esiintyisi tänä iltana solistina konsertissa. He menisivät ensin sinne ja sitten sieltä pieneen illanviettoon yksityisklubissa, jonne muutamat Teittisen ystävät olivat sopineet

myöhemmin kokoontua. Voisivat saada oikein hauskan illan. Pirkko hakisi Toinin ja he tulisivat sitten kaikki kolmisin yhdessä kotiin, kun kerran asuivatkin samalla suunnalla.

Toini epäröi. Mutta Pirkon hyvän-hymyilevä vilkkaus ja hänen tarmokas todistelunsa tämän suunnitelman erinomaisuudesta voittivat vihdoinkin Toinin estelyt, niin että hän päätti uskaltaa tämän uhkarohkean poikkeuksen tavoistaan ja lähteä...

* * * * *

Ilta klubilla oli kulunut todellakin hauskasti, niinkuin Pirkko oli ennustanut. Oli puheltu, laulettu ja lopuksi hiukan tanssittukin. Nuoria, iloisia, luonnollisia ihmisiä kaikki tyyni. Toinikin oli vähän sulanut arasta jäähmyksestään, vaikk'ei hän osannutkaan antaa niin paljon muotoa ilolleen kuin Pirkko. Tämä luonnostaan niin säteilevä ja hilpeä olento oli tuonut kaikkiin eloisuutta. Hän oli ollut keskipiste. Häntä oli eniten ihailtu, eniten tanssitettu.

Toinin täytyi lisäksi myöntää, että Pirkko oli ollut erinomaisen hyvä ritari häntä kohtaan. Istunut koko ajan hänen vieressään ja auttanut kaikin

tavoin häntä pääsemään mukaan seurustelun henkeen.

Nyt oli seura hetkiseksi hajaantunut. Pirkkokin oli hävinnyt jonnekin. Toini huomasi äkkiä jääneensä yksin.

Hän lähti ulos käytävään saadakseen kiinni Pirkosta. Siellä ei ollut ketään.

Samassa kuuli hän viereisestä huoneesta kovaäänistä, vihastunutta puhetta, jonka hän tuns i Teittisen ääneksi:

Sitäkö vasten minä olen ottanut sinut mukaani tänne, että toiset saisivat sinua puristella, häh! He uskaltavat, he, sillä heidän akkansa ovat kotona kiltisti vuoteessaan, niinkuin sinunkin pitäisi olla. Mutta sinulla on onneksi ukko, joka pitää vähän väliä kunniastaan ja joka sentähden sanoo: Nyt ala laputtaa. En sanoisi mitään, jos olisit säädyllyisesti tullut ja ollut minun kanssani. Mutta sinullahan on oma 'daamisi'. Se on sitä nykyaikaista se. Ettes häpeä! Mutta niin kauan kuin minä elätän sinut, olet sinä minun työssäni ja minulla on oikeus määrätä, mitä sinä teet. Ulos paikalla täältä! sanon minä. Kotiin! Siellä akkojen paikka on. Jos vielä uskallat

jotta hän voisi tehdä kanssani
miten haluaisi, jotta hänellä olisi
tuo jumalainen tunto itsensä
ylimiehydestä talossaan...

Vangittuja sieluja (1915) ON
L. ONERVAN (1882–1972)
NELJÄS NOVELLI-
KOKOELMA.

NTAMO 2025

ISBN 978-952-215-947-2